

**واقعیتِ آموزش در سند «توسعه پایدار» ۲۰۳۰؛
فلسفه، تضادها و چالش‌ها**

سیدمجید صابری فتحی
علیرضا رسولی
محمود سعیدی رضوانی
سیدمحسن اصغری نکاح

زمستان ۱۳۹۹

صابری فتحی، سیدمجید، ۱۳۴۸ -
واقعیت آموزش در سند «توسعه پایدار» ۲۰۳۰؛ فلسفه، تضادها و چالش‌ها / سیدمجید صابری فتحی... [و دیگران]. - قم:
پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد، پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی، ۱۳۹۹.
دوازده، ۲۸۳ص. - (پژوهشگاه حوزه و دانشگاه؛ ۵۵۹: علوم تربیتی؛ ۵۴)
ISBN: 978-600-298-338-1
بها: ۴۴۰۰۰۰ ریال
فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.
سیدمجید صابری فتحی، علیرضا رسولی، محمود سعیدی رضوانی، سیدمحسن اصغری نکاح.
کتابنامه، ص. [۲۷۳-۲۸۳]؛ همچنین به صورت زیرنویس.
۱. سازمان ملل متحد. مجمع عمومی. دگرگون ساختن جهان ما: دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار (۲۰۱۵).
United Nations . General Assembly. Transforming our world: the 2030.
Agenda for Sustainable development (2015).
۲. توسعه پایدار، ۴. Sustainable development. ۵. توسعه پایدار -- ایران.
۳. Education and state -- Iran -- ایران. ۴. آموزش و پرورش و دولت -- ایران. ۵. Children and Sex -- Iran. ۶. کودکان و امور جنسی -- ایران. ۷. ۸. پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی. ۹. ب. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. ج. دانشگاه فردوسی مشهد. پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی.
۱۰. ۱۱. سید مجید، ۱۳۴۸. - ب. پژوهشگاه حوزه و دانشگاه. د. Ferdowsi University of Mashhad. Institute of Islamic Studies in the Humanities.
۳۷۹/۵۵ LC۹۴
شماره کتابشناسی ملی
۷۴۲۷۸۳۴

واقعیت آموزش در سند «توسعه پایدار» ۲۰۳۰؛ فلسفه، تضادها و چالش‌ها

مؤلف: سیدمجید صابری فتحی (دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد)؛ علیرضا رسولی؛ محمود سعیدی رضوانی

(دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد)؛ سیدمحسن اصغری نکاح (دانشیار دانشگاه فردوسی مشهد)

ناشر: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه ناشر همکار: پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد

ویراستار علمی: سیدمجید صابری فتحی

ویراستار: فاطمه غلامی

صفحه‌آرایی: تحریر اندیشه

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۹

تعداد: ۲۰۰ نسخه

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز انتشارات دانشگاه پیام نور

قیمت: ۴۴۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای «پژوهشگاه حوزه و دانشگاه» و «پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی دانشگاه فردوسی» محفوظ
و نقل مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

قم: ابتدای شهرک پردیسان، بلوار دانشگاه، نیش میدان علوم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۱۱۱۱۰۰ (انتشارات
۳۷۱۸۵-۳۱۵۱، ص. پ. ۳۲۸۰۳۰۹۰، تلفن: ۰۲۵-۳۷۱۸۵-۳۱۵۱)

تهران: خ انقلاب، بین وصال و قدس، کوی اسکو، پلاک ۴، تلفن: ۰۲۶۰۰۶۶۴۰۲۶۰۰

www.rihu.ac.ir info@rihu.ac.ir

فروشگاه اینترنتی: <http://rihu.ac.ir/fa/book>

مرکز پخش: قم، خیابان معلم، مجتمع ناشران، طبقه همکف، پلاک ۲۷، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۴۲۶۳۵-۶

***

مشهد مقدس: میدان آزادی، دانشگاه فردوسی مشهد، پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی، تلفن: ۰۵۱-۳۸۸۰۴۸۵۰

http://ishm.um.ac.ir ishm@um.ac.ir

سخن ناشران

نیاز گسترده جوامع علمی حوزوی و دانشگاهی به منابع و متون درسی در رشته‌های علوم انسانی، حقیقتی انکارناپذیر است. برای رفع این نیاز، مراکز پژوهشی با توجه به محدودیت‌های موجود، می‌توانند با یاری و همکاری یکدیگر، آثار مشترکی تدوین و ارائه کنند تا افزون بر ارتقای کمی و کیفی پژوهش‌ها، از تکرار و موازی‌کاری جلوگیری شود. از این رو، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد برای نیل به هدف یادشده، نخستین کار مشترک خود را با عنوان واقعیت آموزش در سند «توسعه پایدار» ۲۰۳۰: فلسفه، تضادها و چالش‌ها به جامعه علمی تقدیم می‌کنند.

امید است اثر حاضر، مورد توجه استادان، طلاب و دانشجویان رشته تعلیم و تربیت و عموم علاقه‌مندان قرار گیرد.

در پایان لازم می‌دانیم از مؤلفان گرامی اثر، آقایان سیدمجید صابری فتحی، علیرضا رسولی، محمود سعیدی رضوانی و سیدمحسن اصغری نکاح و نیز ارزیابان ارجمند حجج اسلام و المسلمین محمدرضا زیبایی‌نژاد و دکتر علی لطیفی قدردانی و سپاسگزاری نماییم.

پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی
دانشگاه فردوسی مشهد

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ. وَ بِهِ نَسْتَعِينُ. إِنَّهُ خَيْرُ نَاصِرٍ وَ مُعِينٍ.

پیشکشی ناقابل به

ساحت مقدس همه خلفای خدا و هادیان اُمم، آورندگان تکالیف شرعی، بنیانگذاران تعلیم و تربیت دینی و شهدای این راه و شاهدان بر جوامع بشری، حضرات انبیای بزرگوار علیهم السلام به خصوص سید و خاتم شان، حضرت محمد بن عبدالله صلی الله علیه و آله و اُم اییها، حضرت صدیقه طاهره علیها السلام و ائمه اطهار علیهم السلام و خاتم و قائم ایشان، حضرت مهدی موعود علیه السلام و به تمامی علمای ربانی و شهدای راه فضیلت و تلاشگران تحقق مکارم و فضائل اخلاقی در بنی آدم، از نخستین تا واپسین انسان.

و تقدیم به

پدران و مادرانمان که درس محبت و انتظار را آموختند و نیز پدران و مادران شهدای مدافع حرم اهل البیت علیهم السلام که در نهایت مظلومیت، فرزندان خود را قربانی راه دوست کردند.

و به حضور

منتظران واقعی امام زمان علیه السلام، به شهیدان بی پلاک دفاع مقدس، آنان که افتخار قرار دادنشان در تابوت های بی نشان در بیمارستان امام اهواز را داشته ام. آنان که در نزد اهل آسمان مشهورند و هنوز برای ما ناشناخته.

و با یاد کردی از

شهدای مقاومت، به ویژه فرماندهان شهید سردار حاج قاسم سلیمانی و سردار ابومهدی المهندس، که دوران تألیف این کتاب، با واقعه جانسوز و حماسه آفرین شهادت آنان مقارن شد.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
مقدمه	۵
دو تذکر مهم	۹
الف. نام‌های مختلف سند «توسعه پایدار».....	۹
ب. تعریف واژه‌های کلیدی.....	۹

بخش اول: جرایمی پذیرش سند «توسعه پایدار»

فصل ۱: چیستی سند «توسعه پایدار»

۱-۱. مفهوم جهانی‌سازی	۱۷
۲-۱. تأثیرات جهانی‌سازی.....	۲۰
۳-۱. توسعه پایدار	۲۷
۴-۱. مبانی نظری سند «توسعه پایدار»	۳۴
۱-۴-۱. کلی‌گرا بودن و انسان‌گرا بودن.....	۳۴
۲-۴-۱. تنوع فرهنگی و حقوق بشر.....	۳۶
۳-۴-۱. تساوی جنسیتی	۴۱
۵-۱. اعلامیه اینچئون.....	۴۹
یادداشت اضافه شده قبل از چاپ.....	۶۰

فصل ۲: چگونگی پذیرش سند «توسعه پایدار»

۱-۲. تصمیم‌سازی.....	۶۷
۱-۱-۲. ظرفیت‌های اندیشیدن	۶۹
۲-۱-۲. حکمت و اندیشه.....	۷۳
۲-۲. نقش نخبه‌ها و نخبگان	۷۸

۷۸.....	۱-۲-۲. تعاریف
۸۲.....	۲-۲-۲. نقش نخبگان
۸۵.....	۳-۲. روشنفکر کیست؟ نقش او چیست؟
۸۶.....	۱-۳-۲. نیزان: علیه سگ‌های نگهبان
۸۶.....	۲-۳-۲. فوکو: روشنفکر خاص
۸۷.....	۳-۳-۲. بوردیو: روشنفکر جمعی
۸۸.....	۴-۳-۲. سارتر: قطع گفتگو با بورژوازی
۸۹.....	۵-۳-۲. ژیل دلوز: یک نظریه باید به کار بیاید.
۹۰.....	۶-۳-۲. ادوارد سعید: سیاست همه‌جا هست
۹۱.....	۴-۲. گروه‌های مرجع

فصل ۳: چگونگی مقبولیت یافتن سند «توسعه پایدار»

۹۶.....	۱-۳. نظارت دولت‌ها بر رسانه
۹۹.....	۲-۳. تأثیرات شبکه‌های اجتماعی و تلویزیون‌های ماهواره‌ای
۱۰۲.....	۳-۳. جمع‌آوری داده‌ها

فصل ۴: غایت سند «توسعه پایدار»

۱۰۶.....	۱-۴. نقد کتابی آموزشی بر اساس سند «آموزش جامع جنسیتی»
۱۰۸.....	۱-۱-۴. نقد نشانه‌شناسی
۱۱۲.....	۲-۱-۴. نقد جامعه‌شناختی
۱۱۶.....	۲-۴. مدرنیته: غایت «توسعه پایدار»
۱۲۵.....	۳-۴. فراواقعیت، تصویر غرب
۱۲۹.....	۴-۴. سخن پایانی

بخش دوم: مقبولیت و مشروعیت سند آموزش ۲۰۳۰: از بُعد حقوقی و خانوادگی

فصل ۵: تحلیل برنامه توسعه پایدار ۲۰۳۰ سازمان ملل: تهدیدهای پنهان برای زندگی، خانواده و کودکان

۱۳۷.....	چکیده
۱۳۹.....	۱-۵. نگاهی کلی به دستورکار ۲۰۳۰ سازمان ملل متحد
۱۳۹.....	۱-۱-۵. پیشینه
۱۴۰.....	۲-۱-۵. مباحث نگران‌کننده برای خانواده‌ها
۱۴۱.....	۳-۱-۵. شاخص‌های مناقشه‌برانگیزی [و مبهمی] که دستورکار ۲۰۳۰ را پیش خواهند برد
۱۴۲.....	۲-۵. تهدیدهای پنهان برای زندگی، خانواده و کودکان

- ۱۴۲.....LGBT موضوع ۱-۲-۵ عبارات مشکل ساز مرتبط با گسترش موضوع
- ۱۴۳.....جنسیت: یک جعبه جادویی از تمام حالات ممکن ۱-۲-۵
- ۱۴۷.....موضوع «فراگیر/فراگیری LGBT» ۲-۱-۲-۵
- ۱۵۱.....«آزادی‌های بنیادین» و «توافق‌های بین‌المللی» ۳-۱-۲-۵
- ۱۵۴.....مقررات مشکل ساز پیرامون «تبعیض» ۴-۱-۲-۵
- ۱۵۵.....«یا دیگر وضعیت‌ها» شامل «گرایش جنسی» و «هویت جنسی» است ۵-۱-۲-۵
- ۱۵۷.....«کاهش نابرابری» در داخل کشورها ۶-۱-۲-۵
- ۱۵۸.....«اسناد نهایی» دستورکار ۷-۱-۲-۵
- ۱۶۰.....دستورکار به چه صورتی «آموزش جامع جنسیتی» CSE را ترویج می‌کند؟ ۲-۲-۵
- ۱۶۱.....CSE برای برانگیختن تمایلات جنسی کودکان طراحی شده است ۱-۲-۲-۵
- ۱۶۳.....آموزش بهداشت باروری و جنسی شامل CSE می‌شود ۲-۲-۲-۵
- ۱۶۴.....هدف آموزش «فراگیر» ترویج CSE است ۳-۲-۲-۵
- ۱۶۶.....دفتر سازمان ملل متحد شاخص‌ها را برای گسترش CSE استفاده می‌کنند ۴-۲-۲-۵
- ۱۶۸.....OHCHR به ترویج CSE می‌پردازد ۵-۲-۲-۵
- ۱۶۸.....شاخص‌های ارائه شده UNFPA باعث ترویج CSE می‌شود ۶-۲-۲-۵
- ۱۷۱.....«بهداشت باروری» و «حقوق باروری» ترویج سقط‌جنین را هدف گرفته‌اند ۳-۲-۵
- ۱۷۳.....حق حاکمیت ملی و قوانین ملی ۳-۵
- ۱۷۳.....مقررات متعددی قوانین ملی را مورد تأیید قرار می‌دهند ۱-۳-۵
- ۱۷۵.....خانواده و دستورکار ۲۰۳۰ ۴-۵
- ۱۷۵.....نقش اساسی خانواده ۱-۴-۵
- ۱۷۶.....«خانواده»، «خانواده‌ها» و «نهاد خانواده» ۲-۴-۵
- ۱۷۶.....نهاد خانواده به‌طور غیرمستقیم مورد تأیید است ۳-۴-۵
- ۱۷۸.....فراخوانی برای اقدام ۴-۴-۵
- ۱۸۱.....حق تحفظ‌هایی برای صیانت از زندگی، خانواده و کودکان ۵-۵
- ۱۸۱.....حق تحفظ برای صیانت از حاکمیت ملی و ارزش‌های فرهنگی و مذهبی ۱-۵-۵
- ۱۸۲.....حق تحفظ پیشنهادی برای بهداشت باروری جنسی و حقوق باروری ۲-۵-۵
- ۱۸۲.....حق تحفظ برای «جندر»، «تساوی جنسیتی» و «دیگر وضعیت‌ها» ۳-۵-۵
- ۱۸۲.....حق تحفظ پیشنهادی برای آموزش و صیانت از کودکان ۴-۵-۵
- ۱۸۳.....حق تحفظ پیشنهادی برای شمول خانواده در دستورکار توسعه پسا-۲۰۱۵ ۵-۵-۵
- ۱۸۴.....پیوست
- ۱۸۴.....توضیح اصطلاحات

فصل ۶: ایرادات سند ۲۰۳۰ از بُعد حقوقی در جمهوری اسلامی ایران

- ۱۸۷.....۱-۶. شرحی کلی از معاهدات و کنوانسیون‌ها
- ۱۸۹.....۲-۶. دسته‌بندی اسناد سازمان ملل

۱۸۹.....	۱-۲-۶. قوانین آمره .....
۱۹۰.....	۲-۲-۶. معاهدات.....
۱۹۰.....	۳-۲-۶. اسناد توصیه‌ای.....
۱۹۰.....	۳-۶. توسعه پایدار .....
۱۹۰.....	۱-۳-۶. اهداف توسعه هزاره سوم .....
۱۹۱.....	۲-۳-۶. اهداف هفده‌گانه توسعه پایدار .....
۱۹۲.....	۴-۶. وضعیت سند «توسعه پایدار» .....
۱۹۴.....	۵-۶. حق تحفظ و اعلامیه‌های تفسیری.....
۱۹۵.....	۶-۶. تحفظ ایران در سند «توسعه پایدار».....
۱۹۹.....	۷-۶. عدم بومی‌سازی سند آموزش ۲۰۳۰.....
۲۰۱.....	۸-۶. ایرادات حقوقی تأیید سند ۲۰۳۰ .....
۲۰۱.....	۱-۸-۶. مغایرت با قانون اساسی و نادیده گرفتن اسناد بالادستی .....
۲۰۲.....	۱-۱-۸-۶. تربیت شهروند جهانی .....
۲۰۲.....	۲-۱-۸-۶. بی‌توجهی به زبان فارسی .....
۲۰۳.....	۲-۸-۶. نقض قوانین جمهوری اسلامی در آموزش .....
۲۰۶.....	۳-۸-۶. مغایرت با مصوبه مجلس .....
۲۰۶.....	۴-۸-۶. مغایرت با وظایف قانونی قوه مجریه .....
۲۰۷.....	۵-۸-۶. تعهدآور بودن یا نبودن سند ۲۰۳۰ .....
۲۰۸.....	۶-۸-۶. ایرادات حق تحفظ در سند آموزش ۲۰۳۰ .....
۲۰۹.....	۱-۶-۸-۶. پاسخ به یک سؤال .....
۲۱۰.....	۷-۸-۶. ایرادات امنیتی سند ۲۰۳۰ .....
۲۱۰.....	۱-۷-۸-۶. نفوذ .....
۲۱۶.....	۲-۷-۸-۶. بازرسی‌های یونسکو و تبعات آن .....

بخش سوم: برنامه درسی پنهان در هدف چهارم «توسعه پایدار»

فصل ۷: نقد سند آموزش ۲۰۳۰ از منظر «دانش مطالعات برنامه درسی»

۲۲۳.....	۱-۷. مقدمه .....
۲۲۶.....	۲-۷. پنهان کردن مبانی و اهداف واقعی برنامه و معرفی اهداف غیرواقعی .....
۲۲۷.....	۳-۷. معرفی اسناد بین‌المللی یونسکو و سازمان‌های همسو .....
۲۲۷.....	۱-۳-۷. همه در یک برنامه درسی: دستورالعمل و فعالیت‌هایی برای رویکرد یکپارچه به تربیت جنسی، جنسیتی، HIV و حقوق بشر (۲۰۱۱) .....
۲۲۸.....	۲-۳-۷. راهنمایی‌هایی برای تربیت سلامت جنسی، جزئی از تربیت سلامت جامع (۲۰۱۲) .....
۲۲۸.....	۳-۳-۷. درست از آغاز: دستورالعمل‌ها برای مسائل جنسی از تولد تا ۵ سالگی (۱۹۹۸) .....

۲۲۹.....	۴-۳-۷. سند راهنمای فنی بین‌المللی تربیت جنسی (۲۰۰۹).....
۲۲۹.....	۵-۳-۷. دستورالعمل تربیت جنسی جامع جامائیکا (۲۰۰۸).....
۲۲۹.....	۶-۳-۷. استانداردهای تربیت جنسی در اروپا (۲۰۱۰).....
۲۳۰.....	۷-۳-۷. استانداردهای برنامه درسی تربیت جنسی ملی.....
۲۳۰.....	۸-۳-۷. دستورالعمل تربیت جنسی جامع از مهدکودک تا پایه ۱۲ (۲۰۰۴).....
۲۳۱.....	۹-۳-۷. راهنمای فنی بین‌المللی در مورد آموزش جنسی.....
۲۳۵.....	۴-۷. موضوعات چالش‌برانگیز برنامه درسی تربیت جنسی گروه سنی ۵ تا ۸ سال.....
۲۳۷.....	۵-۷. استفاده از اصطلاحات مبهم و دویپهلوی تفسیرپذیر همراه با فقدان تعاریف مفهومی.....
۲۳۷.....	۱-۵-۷. مروری بر برخی از اصطلاحات تفسیرپذیر.....
۲۴۰.....	۲-۵-۷. قلب مفاهیم ملی در اسناد بین‌المللی!.....
۲۴۲.....	۶-۷. تأثیرگذاری پنهان با استفاده از برنامه درسی پوچ.....
۲۴۳.....	۱-۶-۷. برنامه درسی پوچ عامدانه در اسناد بین‌المللی تربیت جنسی.....
۲۴۵.....	۷-۷. دو پرسش مهم.....
۲۴۵.....	۱-۷-۷. پرسش نخست.....
۲۴۵.....	۲-۷-۷. نظام شاخص‌های جهانی آموزش ۲۰۳۰: شاخص‌های جهانی، موضوعی و سطح ملی.....
۲۴۹.....	۳-۷-۷. پرسش دوم.....
۲۵۲.....	تشکر و قدردانی.....
۲۵۳.....	پیوست.....

فصل ۸: آیا اجرای سند آموزش توسعه پایدار می‌تواند مانع آسیب به کودکان شود؟ (مطالعه موردی آتنا و ستایش)

۲۵۶.....	۱-۸. آموزش‌های پیشگیری از سوءاستفاده جنسی.....
۲۵۶.....	۲-۸. مروری بر رخداد سوءاستفاده و قتل آتنا و ستایش.....
۲۵۶.....	۱-۲-۸. آتنا.....
۲۵۷.....	۲-۲-۸. ستایش.....
۲۵۸.....	۳-۸. غفلت از عامل اساسی در تحلیل عوامل سوءاستفاده.....
۲۶۱.....	۴-۸. آموزش خودمراقبتی به کودکان یا توانمندسازی خانواده.....
۲۶۹.....	۵-۸. لزوم جلوگیری از سوءاستفاده‌گر شدن فرزندان.....
۲۷۱.....	۶-۸. خلاصه.....
۲۷۳.....	منابع.....

فهرست اشکال

- شکل ۱-۱: چگونگی ارجاع به سند آموزش جامع جنسیتی در اعلامیه ۲۰۳۰ اینچئون..... ۵۲
- شکل ۲-۱: راهنمای تکنیکی آموزش جامع جنسیتی..... ۶۰
- شکل ۳-۱: توسعه برنامه «جامع آموزش جنسیتی» خارج از مدرسه در ایران..... ۶۳
- شکل ۴-۱: تبلیغ ماکارونی ایتالیایی «پانزانی» در فرانسه..... ۱۱۰
- شکل ۴-۲: تصویر روی جلد کتاب لک لکی در کار نیست..... ۱۱۰
- شکل ۴-۳: این دو شکل دو «فراواقعیت» را نشان می‌دهند..... ۱۲۷
- شکل ۴-۴: «واقعیت» در این دو شکل نشان داده شده است..... ۱۲۷
- شکل ۷-۱: برخی از اسناد تألیف شده برای برنامه‌ریزان و مربیان تربیت جنسی..... ۲۴۷
- شکل ۷-۲: نمونه‌ای از آموزش جنسی برای کودکان ۴-۰ و ۶-۴ سال (سند استانداردهای آموزش جنسی در اروپا، ۲۰۱۰: ۳۸ و ۴۰)..... ۲۴۸

فهرست جداول

- جدول ۷-۱: تعداد گزاره‌های مربوط به هر یک از میانی، در سند تحول آموزش و پرورش و سند برنامه درسی ملی..... ۲۲۶
- جدول ۷-۲: آموزه‌های منفی اسناد بین‌المللی «یونسکو و سازمان‌های همسو» در مسئله تربیت جنسی (۴ الی ۱۵ سال)..... ۲۳۲
- جدول ۷-۳: آموزش‌های تجویز شده برای گروه سنی ۵ تا ۸ سال از سوی مؤسسات غربی..... ۲۳۶
- جدول ۷-۴: آرمان ۴-۷ در چارچوب عمل ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران..... ۲۳۹
- جدول ۷-۵: تعداد واژه‌های به کار رفته مربوط به فضای مفهومی سوءاستفاده و تعداد تکرار آن در اصل و سند ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران..... ۲۵۰
- جدول ۷-۶: جایگاه واژه‌های به کار رفته مربوط به فضای مفهومی سوءاستفاده، در اصل سند ۲۰۳۰ و سند ملی آموزش ۲۰۳۰ جمهوری اسلامی ایران..... ۲۵۱
- جدول ۸-۱: بررسی وجود واژه abuse در نسخه دستورکار اعلامیه اینچئون..... ۲۶۲

پیشگفتار

یکی از نیازهای اساسی در راستای محافظت فرهنگی بومی و اسلامی در کشور، بحث تربیت و به‌طور ویژه تربیت جنسی است. چنانچه به‌درستی به آن پرداخته نشود، می‌تواند منشأ بسیاری از معضلات اجتماعی و فرهنگی باشد و حیات جامعه را به خطر اندازد. به‌دلیل اهمیت مواجهه صحیح با مسئله پیش‌گفته، کارگروه «تربیت جنسی و عفاف‌گرایی»، وابسته به گروه تعلیم و تربیت اسلامی پژوهشکده مطالعات اسلامی در علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، وظیفه تولید علم در جهت تبیین پیچیدگی‌های تربیت جنسی و تولید بسته‌های آموزشی مفید و مؤثر - به‌ویژه در جهت عفاف‌گرایی قشر دانش‌آموز - را، برعهده گرفته است.

کارگروه یادشده تداوم فعالیت خود را، مرهون همکاری‌ها و حمایت‌های اداره کل تبلیغات اسلامی خراسان رضوی و اداره کل آموزش و پرورش خراسان رضوی و به‌ویژه الطاف الهی می‌داند، که منجر به ایجاد فضای گفتمانی مبنی بر اهمیت تربیت جنسی در سطح دانشگاه، آموزش و پرورش و حتی سایر اقشار مردم در سطح جامعه شده است. افزون بر این، کارگروه پژوهش‌هایی را جمع‌به‌نیازسنجی آموزشی، نیازسنجی پژوهشی و انتخاب، متناسب‌سازی و تدوین داستان‌های مناسب جهت شناساندن و انتقال مؤلفه‌های تربیت جنسی و عفاف‌گرایی به کودکان ۶ تا ۱۲ سال را اجرا کرده و نیز اقدام به تدوین راهنمای برنامه درسی تربیت جنسی دوره ابتدایی، بسته آموزشی والدین و مراقبت‌های جنسی فرزندان و همکاری در تألیف کتاب خانواده و مراقبت‌های جنسی فرزندان نموده است. همچنین کارگروه، در راستای دستیابی به اهداف خود، راه‌اندازی جلسات کارگروه ویژه داستان‌نویسی و نیز تدوین داستان‌هایی با موضوعات عفاف‌گرایی و تربیت جنسی برای سنین ۳ الی ۱۸ سال را در دستورکار خود قرار داده است.

نشست‌های هم‌اندیشی کارگروه، به‌طور مرتب و به‌صورت هفتگی تشکیل می‌شود و در خصوص مسائل و بزه‌های جنسی، راهکارهای برون‌رفت، مباحث نظری و مفاهیم تربیتی جنسی، بحث و ارائه طریق می‌نماید و کتاب حاضر نیز، به‌نوعی نشئت گرفته از، برخی محتواهای مذاکرات این جلسات است؛ بنابراین لازم است از تمامی بیش از یک‌صد عزیزی که در طول قریب به یک دهه، در هر جلسه نشست، با نظرات صائب و نقدهای بدون تعارف، اسباب ارتقای سطح مباحث را فراهم می‌آورند، تشکر نمایم. به‌ویژه وظیفه می‌دانم از اعضای که با حضور نسبتاً مرتب در جلسات دو سال اخیر، رونق‌بخش فعالیت کارگروه بوده‌اند، آقایان و خانم‌ها سیدجمال عطاری، فرید محمدی مقدم، احمد ابوترابیان، حجت‌الاسلام عبدالحمید صادقی، دکتر حسن اسلامیان، نرگس درویش‌زاده، دکتر رضا صمدی، دکتر مژده صفری‌زاده، سمیه داودی‌پور، علیرضا میری، حسین مدیر عزیزی، مهدی وارسته‌پور، پریوش مواسات، زهرا اسلامیان، دکتر حبیب‌الله تقی‌پور، دکتر علیرضا زمانی بهابادی، اعظم فرخنده، دکتر سیدمصطفی فرح‌شیرازی، دکتر معصومه محمدحسین‌زاده، محمدرضا سهندی طرقی، دکتر ابوالحسن حسین‌زاده، زینب محمدحسین‌زاده، رؤیا فنودی، دکتر حسین باقری و سیدرضا محروقی، قدردانی نمایم و به نویسندگان اصلی و همکار در کتاب حاضر، که علاوه بر حضور مستمر و بدون چشمداشت در کارگروه، مجدانه تلاش کردند، با کمال تواضع عرض ادب نمایم. همچنین سپاس ویژه و مخصوص خود را از خانم دکتر مریم شیبانیان ابراز می‌دارم که علاوه بر ارائه نظرات ارزنده در کارگروه، در برخی از بخش‌های کتاب نیز همکاری داشته‌اند. از اولین کارشناسان کارگروه، آقایان عادل برات‌زاده و آرش جوادزاده و از دانشجویان عزیز، خانم زهرا وقاری و آقایان یاسر عطایی و مرتضی نقره‌ای، که در زمان فقدان کارشناس تمام‌وقت کارگروه، جلسات را سرپا نگه داشتند! قدردانی می‌کنم. به‌ویژه از خانم فاطمه غلامی که در تمام مراحل تدوین کتاب حاضر، همراهی و مشارکت بسیار مؤثری داشتند، بی‌نهایت سپاسگزارم.

در ادامه از حجت‌الاسلام دکتر محمد داودی، دانشیار و مدیرگروه علوم تربیتی پژوهشگاه حوزه‌ودانشگاه که بررسی و چاپ این اثر را پذیرفتند و استادان محترمی که کتاب را ارزیابی نمودند و نظراتشان در بهبود محتوای کتاب، تأثیرگذار بوده است، کمال تشکر را دارم. همچنین لازم است از کلیه مدیران و کارشناسان محترم مؤسسه انتشارات پژوهشگاه حوزه‌ودانشگاه به‌ویژه آقایان محمدحسین کاظمی‌زاده و سیدعدنان اسلامی، قدردانی و تشکر نمایم.

پیشگفتار ۳

نهایتاً با آرزوی شادی ارواح پاک پدرم شادروان دکتر عباس سعیدی رضوانی، مادر بسیار مهربانم و برادر عزیزم مرحوم مهندس مسعود سعیدی رضوانی، از همسر و فرزندانم که تمام اوقات تعطیلات – و غیر آن را! در طی سالیان گذشته – در اختیار این جانب برای انجام وظیفه در عرصه «ترویج عفاف» قرار دادند تشکر می‌نمایم. اجرشان ان شاء الله با حضرت زینب (ع.ا.س).

مدیرگروه پژوهشی تعلیم و تربیت اسلامی
و مسئول کارگروه عفاف‌گرایی و تربیت جنسی
محمود سعیدی رضوانی

مقدمه

باتوجه به پیشرفت غرب، عده‌ای در کشور، غربی شدن را در لباس مدرنیته، نسخه‌ای برای پیشرفت کشور می‌پنداشتند. تا اینکه انقلاب اسلامی، الگوی غرب موفق را به چالش کشاند. تأثیر گفتمان انقلاب اسلامی را، اندیشکده‌ها و رؤسای کشورهای غربی سریعاً دریافتند. فهم این مطلب برای آنها زیاد سخت نبود؛ زیرا گفتمان انقلاب اسلامی در مقابل گفتمان آنها، گفتمان توحید (خداباوری) مقابل گفتمان کفر (انسان خداگونه) است. باتوجه به تجربه تاریخی بشر و با رعایت دستور الهی «فأستقم كما أمرت»، برنده بین این دو گفتمان نیز مشخص است. از این رو از صبح پیروزی انقلاب اسلامی، کشورهای غربی از کلیه امکانات خود برای شکست دادن و تهی کردن انقلاب اسلامی، از بیرون و درون استفاده کردند. یکی از روش‌های مؤثر برای آنها روش‌های تربیتی است. درحقیقت تمام رسانه‌های معاند خارج از کشور و همچنین عده‌ای در داخل، با ترویج منابع و محتواهای غربی، در تربیت جامعه ایران به شیوه غربی می‌کوشند. از طرف دیگر، بعد از حملات ماه ژوئیه سال ۲۰۰۷ میلادی به متروی لندن، توسط پاکستانی‌های متولد انگلیس، روان‌شناسان غربی به این نتیجه رسیدند که، برای تأمین امنیت درون مرزهای کشورهای غربی، نیاز به نوعی فراگیری ارزش‌های غربی احساس می‌شود و این امکان‌پذیر نیست مگر با تربیت و آموزش! از این رو، انگیزه آنها برای ارائه بسته‌های آموزشی و ترویج فرهنگ غرب در کشورهای اسلامی بیشتر شد؛ اما این ارائه باید توسط یک انگیزه‌ای صورت می‌پذیرفت و بدین ترتیب سند «توسعه پایدار» رونمایی شد. سندی که در تمام زمینه‌ها می‌تواند کشورهای اسلامی را دچار تحول - بخوانید سرگشتگی و بی‌هویتی - نماید، هدف چهارم آن مربوط به «آموزش فراگیر» است؛ البته مفهوم «فراگیر» در این سند بسیار گسترده‌تر از تصور خواننده است؛ که بعد از مطالعه کتاب حاضر، این امر واضح خواهد شد.

تربیت امری بسیار مهم در جوامع بشری بوده و هست. از این رو، دولت‌ها خود متولی تربیت هستند. از آنجایی که سند آموزش ۲۰۳۰ اختیار تربیت را به یونسکو می‌دهد، به نوعی، تربیت در کل جهان به غرب واگذار می‌شود؛ البته این امر بخشی از پروژه بزرگ جهانی سازی است. ممکن است پرسیده شود چگونه برخی دولت‌های جهان شرق یا برخی از مسئولین یا نخبگان، این گونه اسناد را تجویز می‌کنند؟ در این کتاب، پاسخ به این پرسش و پرسش‌های دیگر خواهد آمد. پرسش‌هایی همانند: سند ۲۰۳۰ چیست؟ اهداف آن چیست؟ چرا در کشورهایمانند ایران عده‌ای طرفدار آن هستند؟ چگونه این چنین اسنادی، در اجتماع نفوذ داده می‌شود و مقبولیت پیدا می‌کند؟ تأثیرات تربیتی آن چیست؟ محتوای آن چگونه است؟ آیا با فرهنگ ایرانی سازگار است؟ آیا پذیرش آن با قوانین کشور در توافق است؟ آیا این سند می‌تواند برای کشور مشکل امنیتی پدید آورد؟ و همچنین آیا این سند در بین غربی‌ها مقبولیت دارد؟

کتاب واقعیت آموزش در سند «توسعه پایدار» ۲۰۳۰؛ فلسفه، تضادها و چالش‌ها سعی دارد پاسخی برای پرسش‌های یادشده با بحث‌ها و منابع علمی و بدون هرگونه جانب‌داری بدهد. اهمیت این کتاب با توجه به دغدغه‌های ایرانیان در تربیت جنسی و حیای فرزندان، که امری مستقل از باورهای افراد است، روشن می‌شود؛ اما امروزه عده‌ای در حال ترویج سند آموزش توسعه پایدار و «آموزش جامع جنسیتی» آن هستند که اختلاف عمیقی با فرهنگ و تفکر ایرانی‌ها دارد. درحقیقت، هدف این کتاب، مطالعه دقیق مبانی و مقاصد سند «توسعه پایدار»، به‌ویژه هدف چهارم آن (SDG4) یا «آموزش فراگیر برای همه» است. همچنین دلایل پذیرش و مقبولیت این سند در بین عده‌ای؛ بنابراین، در کتاب به تناسب موضوع، مواردی از مفاهیم سند «توسعه پایدار» به‌عنوان گواه ذکر و درمورد آن بحث می‌شود. مطالب این کتاب در سه بخش تقدیم خوانندگان می‌شود:

بخش اول، چرایی پذیرش سند «توسعه پایدار» با تأکید بر هدف چهارم -آموزش فراگیر- آن، نوشته راقم این سطور است و شامل چهار فصل می‌باشد که به ترتیب چهار علت مادی، فاعلی، صوری و غایی پذیرش سند «توسعه پایدار» را، مورد مطالعه قرار می‌دهد. در این فصل مبانی و مقاصد سند ۲۰۳۰ مورد مطالعه قرار می‌گیرد. همچنین عوامل درونی و بیرونی پذیرش این سند مانند مشکلات تصمیم‌سازی و نقش نخبگان، سلبریتی‌ها و روشنفکران در ایجاد مقبولیت برای پذیرش این سند نیز، مورد تحلیل قرار گرفته است.

بخش دوم، مقبولیت و مشروعیت سند آموزش ۲۰۳۰ نوشته آقای علیرضا رسولی است که یک فصل آن ترجمه مقاله شارون اسلاتر، رئیس «دیده‌بان خانواده» وابسته به سازمان ملل بر علیه دستور کار ۲۰۳۰ است. در واقع، این فصل مکمل مباحث بخش اول است. ترجمه مقاله خانم اسلاتر نشان می‌دهد علاوه بر اینکه سند آموزش ۲۰۳۰، دارای اشکالات ساختاری متعددی است، در غرب و سازمان ملل نیز، منتقدان سرسختی دارد. از این رو، اتهاماتی که موافقان و مروجان داخلی این سند به منتقدان منتسب می‌کنند، نارواست. فصل دیگر بخش دوم، مشکلات حقوقی مطابق با قوانین جمهوری اسلامی ایران، در پذیرش سند یادشده توسط دولت وقت است.

بخش سوم، برنامه درسی پنهان هدف چهارم «توسعه پایدار» است. این بخش شامل دو فصل است. ابتدا به مطالعه نقد سند آموزش ۲۰۳۰ از منظر «دانش مطالعات برنامه درسی» توسط دکتر سعیدی رضوانی پرداخته شده است و اهداف پنهان آن آشکار می‌شود. سپس در فصل بعد با دو مطالعه موردی توسط دکتر اصغری نکاح، موضوع آموزش پیشگیری از سوءاستفاده جنسی – که توسط طرفداران این سند بسیار برجسته شده – بررسی شده است و نشان داده می‌شود که آموزش ۲۰۳۰، توانایی ممانعت از وقوع این‌گونه فجایع را ندارد. البته راه‌حل تربیت جنسی خانواده‌محور نیز، به‌طور مجمل بیان شده است.

ویراستار علمی، به ابتدای هر بخش، مقدمه‌ای را جهت آشنایی ابتدایی خواننده با مطالب بحث‌شده، افزوده است. در پایان امید است مطالب این کتاب بتواند، واقعیت آموزش در سند «توسعه پایدار» را به خوانندگان نشان دهد.

سیدمجید صابری فتحی

هیئت علمی گروه فیزیک و هسته پژوهشی مطالعات میان‌رشته‌ای هستی‌شناسانه،

دانشگاه فردوسی مشهد

دو تذکر مهم

الف. نام‌های مختلف سند «توسعه پایدار»

سند «توسعه پایدار» دارای هفده هدف است که در سپتامبر ۲۰۱۵ میلادی به صورت قطعنامه سازمان ملل، توسط سران بسیاری از کشورها امضا شد. زمان رسیدن به اهداف سند توسعه پایدار، سال ۲۰۳۰ میلادی در نظر گرفته شده است و از این جهت، گاهی سند «توسعه پایدار»، «سند ۲۰۳۰» نیز نامیده می‌شود.

هدف چهارم سند «توسعه پایدار»، آموزش فراگیر است که مقامات در سطح وزیر آموزش و پرورش (۱۲۰ نفر) و یا نمایندگان آنها از ۱۶۰ کشور، در ماه مه سال ۲۰۱۵ میلادی در اینچئون کره جنوبی، آن را امضا نمودند و این سند به نام‌های مختلف زیر شناخته شده است: «اعلامیه اینچئون»، «دستورکار ۲۰۳۰»، «سند آموزش توسعه پایدار» و «سند آموزش ۲۰۳۰». در کتاب حاضر، به تناسب موضوع، اطلاق عام، متوجه سند توسعه پایدار است و اطلاق خاص، متوجه سند آموزش توسعه پایدار.

ب. تعریف واژه‌های کلیدی

تعاریف برخی از واژه‌های کلیدی این کتاب نظیر جنسی، جنسیتی، جندر و واژه‌های مرتبط در فصل اول، در بخش «تساوی جنسیتی» آورده شده است.

بخش اول

چرایی پذیرش سند «توسعه پایدار»

«فراواقعیت»^۱ در جامعه‌شناسی، به معنای عدم توانایی خودآگاه، از تمیز بین واقعیت و تخیل و توهم است. شاید مهم‌ترین مشکل انسان قرن ۲۱ میلادی، ناتوانی این تمایز باشد. فراواقعیت از وانموده (شبیه‌سازی)^۲ ایجاد شده است که هیچ واقعیتی در جهان خارج ندارد و شبیه به هیچ چیز نیست. وانموده یک جعل معتبر است! امروزه با وجود رسانه‌های متنوع و تأثیرگذار، امکان ساخت وانموده بیشتر از گذشته فراهم شده است.^۳ بشر امروز، سرگشته به دنبال واقعیتی است که وجود ندارد (فراواقعیت) و متأسفانه چون وجود ندارد، هیچ‌گاه به آن نخواهد رسید؛ اما این امر برای دولت‌های استعمارگر «موقعیتی» است که سوار بر بال رسانه، وانموده بسازند و آن را به عنوان واقعیت به مردم نشان دهند. «سند توسعه پایدار» یک وانموده است، یک جعل معتبر است! هیچ‌کدام از اهداف هفده‌گانه آن، قابل دسترسی نیست؛ نه تنها تا سال ۲۰۳۰ میلادی، بلکه تا پایان هزاره سوم و تا هنگامی که عدالت، به معنای واقعی در جهان گسترده نشود، آنها هیچ‌گونه آمادگی برای استقرار عدالت در جهان را ندارند. آیا آماده هستند به عنوان اولین گام عدالت، حق «وتو» را حذف کنند؟ یا در گام بعدی استقرار عدالت، منابعی را که از ملت‌های دیگر به غارت برده‌اند بازگردانند و... .

پس، سند «توسعه پایدار» برای چیست؟ و چه اهدافی را دنبال می‌کند؟ می‌بایست چه پاسخی در دوران جایگزین شدن «واقعیت» با «فراواقعیت»، به این‌گونه پرسش‌ها داد؟ این قسمت از کتاب - شامل چهار فصل -، سعی دارد با توجه به چنین فضایی، پاسخی به این پرسش‌ها بدهد. از این‌رو علاوه بر بررسی و نقد محتوای سند «توسعه پایدار»، باید غبار فضایی

---

1. Hyperreality

2. Simulation

۳. ژان بودریار بیان می‌کند، «فراواقعیت» مافوق واقعیت است و از واقعیت واقعی‌تر است. در مورد فراواقعیت در فصل چهار بیشتر سخن خواهیم گفت.

اطراف آن نیز، زدوده شود. غباری که برای برخی از متدینین، آن را، تا حد تصویری از جامعه مه‌دوی، موجه نشان داده است! و برای طالبان مدرنیته و غرب، آن را راه‌حل تمام مشکلات کشور و حتی مانعی برای قتل آتنا و ستایش! عجلتاً برای اینکه از توهّم مفید بودن سند «توسعه پایدار» بی‌پاسخ رد نشویم، همان‌گونه که در فصل ۵ ذکر خواهد شد، خانم شارون اسلاتر رئیس «دیده‌بان بین‌الملل خانواده» که یکی از سازمان‌های سازمان ملل است، سند «توسعه پایدار» را این‌گونه توصیف می‌کند: «تهدیدهای پنهان برای زندگی، خانواده و کودکان».

برای غبارزدایی از فضای اجتماعی، نیاز به نشان دادن برخی واقعیت‌های متقن و معترف توسط غرب، برای شناخت فراواقعیت هستیم. این غبارزدایی واقعیت از فراواقعیت، باید در چند جنبه مبانی فلسفی آن، اهداف پنهان آن و همچنین غرب صورت بگیرد، که خاستگاه و مروج اسناد سازمان ملل و به‌طور ویژه سند «توسعه پایدار» است. از این‌رو، مطالعات این بخش، علاوه بر تأکید بر سند «توسعه پایدار» و مبانی تربیتی، باید تصویرگر فضای غبارآلود موجود پیرامونی نیز باشد که در این حالت، مرز بین «واقعیت» و «فراواقعیت» تبیین می‌شود.

درواقع در کشور، عده‌ای این سند را پذیرفته‌اند، امضا کرده‌اند یا هنوز هم آن را صائب می‌دانند. اکنون پرسش این است که این باور، چگونه به‌وجود آمده است؟ یا چه عللی در پذیرش این باور مؤثر بوده‌اند؟ از این جهت، این بخش، از چهار فصل تشکیل شده است که چهار علت مادی، صوری، فاعلی و غایی را، در فرایند چرایی پذیرش سند توسعه پایدار، مورد مطالعه قرار می‌دهد. همان‌گونه که این چهار علت، منجر به ساختن یک میز چوبی می‌شود. از این جهت، بررسی آنها در پذیرش سند توسعه پایدار، توسط عده‌ای بااهمیت است.

بنابراین این بخش کتاب به‌صورت زیر تقسیم شده است:

در فصل اول، سند «توسعه پایدار» با مطالعه اجزای تشکیل‌دهنده آن انجام خواهد شد؛ اینکه در نوشتن این‌گونه اسناد چه اصول و باورهایی پیش‌فرض شده‌اند و محتوای سند توسعه پایدار، به چه مفاهیمی اشاره دارد. در این فصل نشان داده خواهد شد که این مفاهیم، چقدر با فرهنگ ما بیگانه هستند! و چرا با وجود این دور بودن سند و گفتمان غرب، عده‌ای شیفته آن هستند؟ آسیب‌شناسی و مطالعه مبانی فکری و استدلالی این گروه، می‌تواند در زدودن غبار موجود در فضای جامعه و تفکیک واقعیت از فراواقعیت کمک کند. این امر در فصل‌های دو و سه بحث خواهد شد. در این دو فصل، شکل و سبب به‌وجود آمدن این نوع گفتمان در جامعه، در قالبی از گروه‌های مرجع -نخبه‌ها، نخبگان و روشنفکران- و ابزار تبلیغ غرب -رسانه- و اسناد

بین‌المللی، مورد تحلیل و بررسی قرار خواهند گرفت. در فصل چهارم نیز، غایت مورد نظر سند آموزش توسعه پایدار مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

با بررسی موشکافانه این چهار علت در فصول اول تا چهارم، خواننده می‌تواند واقعیت چرایی پذیرش سند «توسعه پایدار» را در ورای غبار فراواقعیت مشاهده کند؛ البته در میان این فصل‌ها، تأثیرات تربیتی و آموزشی سند «توسعه پایدار» بر روی نسل‌های آینده نیز، روشن خواهد شد و مباحث بخش‌های دوم و سوم این کتاب نیز، کامل‌کننده مطالب این بخش خواهند بود. در بخش‌های بعدی کتاب، برنامه درسی پنهان سند آموزش «توسعه پایدار» و ایرادات حقوقی آن در بُعد بین‌المللی و داخلی، مورد بحث قرار خواهند گرفت و جزئیات پنهان بیشتری از این سند، آشکار خواهد شد.

اگر بخواهد توصیف کلی سند آموزش توسعه پایدار - هدف چهارم - در بُعد تربیتی آن، در یک جمله بیان شود، می‌توان پرسید: «آیا هدف این سند، قربانی کردن حدود ۹۷ درصد جامعه جهانی برای ۳ درصد باقیمانده آن است؟»^۱ پاسخ به این پرسش توسط خواننده محترم، پس از مطالعه این کتاب، می‌تواند تعیین‌کننده توفیق کتاب حاضر، در گذار از «فراواقعیت» به «واقعیت» باشد. در این متن، ضمن ارجاع، نویسنده از برخی نوشته‌ها و مطالب دیگر خود، در رسانه‌ها و جراید استفاده نموده است.

---

۱. خواننده محترم، با مطالعه تمام اسناد یونسکو، ملاحظه خواهد نمود که در بحث حقوق اقلیت، هرچند به معلولین، افراد کم‌برخوردار و فقرا، یا اقلیت‌های دینی اشاره شده است؛ اما اقلیتی که در اسناد یونسکو بسیار برجسته شده، «اقلیت جنسی» است - که در آمریکا مطابق آمار مؤسسه گالوپ ۳ درصد هستند - و به دلیل همین اقلیت جنسی، بسیاری از مفاهیم موجود در علوم، نظیر مفهوم خانواده را، تغییر داده‌اند.

فصل ۱

چیستی سند «توسعه پایدار»^۱

۱-۱. مفهوم جهانی سازی

از اواخر قرن بیستم میلادی، مفهوم جدید «جهانی سازی» مطرح شده است. جهانی سازی به مفهوم فرایندی از تأثیر^۲ و ادغام جمعی از مردم، کمپانی‌ها و حکومت‌ها در جهان است. جهانی سازی یک پدیده چندوجهی پیچیده است که به زعم برخی، همان گسترش کاپیتالیسم^۳ بوده و مستلزم ادغام اقتصادهای ملی و موضعی، در اقتصادی جهانی است (گوتال،^۴ ۲۰۰۷). با افزایش تأثیر جهانی سازی، رشد بازار جهانی ایده و فرهنگ نیز، به وجود خواهد آمد. جهانی سازی در ابتدا، فرایند تأثیر و ادغام اقتصادی است که به جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی وابسته است. افزون بر این، مناقشات و دیپلماسی، قسمتی از جهانی سازی است.^۵ در متون آکادمیک، جهانی سازی به سه بخش تقسیم شده است: جهانی سازی اقتصاد، جهانی سازی فرهنگ و جهانی سازی سیاسی (بابونز،^۶ ۲۰۰۸). آنچه برای بحث ما در اینجا مهم است، جهانی سازی فرهنگ است.

جهانی سازی فرهنگی، به انتقال ایده‌ها، مفاهیم و ارزش‌ها در سراسر جهان گفته می‌شود که روابط اجتماعی را گسترش می‌دهد و تشدید می‌کند (جیمز،^۷ ۲۰۰۶). این فرایند توسط

---

۱. این فصل توسط سیدمجید صابری فتحی (دانشیار گروه فیزیک و هسته پژوهشی مطالعات میان‌رشته‌ای هستی‌شناسانه، دانشگاه فردوسی مشهد) نگاشته شده است.

2. Interaction

۳. اقتصاد بازار بدون قاعده

4. Guttal, Shalmali

5. Ibid.

6. Babones, Salvatore

7. James, Paul

مصرف محصولات مشترک فرهنگی نشر می‌یابد که توسط اینترنت، رسانه‌های فرهنگی و مسافرت‌های بین‌المللی انجام می‌شود. نشر فرهنگی، از طریق گسترش اقلام فرهنگی مانند ایده‌ها، ادیان، فناوری، زبان و... انجام می‌گیرد.

باتوجه به آنچه بیان شد و همچنین سلطه غرب و به‌ویژه آمریکا بر رسانه‌ها و محصولات فرهنگی، مشخص است که در جهانی سازی فرهنگی، چه کشورهایی قدرت برتر دارند و فرهنگ خود را بر دیگران تحمیل می‌کنند. برای مثال، مک‌دونالد نمادی از جهانی سازی است و غالباً اصطلاح «مک‌دونالدسازی»^۱ برای جامعه جهانی به کار می‌رود. یونسکو در گزارشی بیان کرده است که «تبادل فرهنگی در آسیای شرقی بیشتر شده است؛ اما هنوز کشورهای غربی صادرکننده اصلی کالاهای فرهنگی هستند».^۲

برخی معتقدند جهانی سازی به تنوع فرهنگی آسیب می‌زند؛ ازاین‌رو آن را مورد انتقاد قرار می‌دهند. این افراد بر این باورند که کشورهای پیشرو و سلطه‌گر، فرهنگ کشورهای پیرو را تعریف می‌کنند و این امر منجر به غربی سازی و یا آمریکایی سازی^۳ می‌شود.^۴ اخیراً در متون علمی، واژه «ترافرننگ‌گرایی»^۵ مورد استفاده قرار گرفته است که معنای آن

---

1. McDonaldization

2. UNECEF, International Flows of Selected Goods and Services (PDF). Retrieved 31 July 2010.

۳. در اینجا ذکر این نکته لازم است که تفاوت‌هایی اساسی بین آمریکا و اروپا وجود دارد. هرچند که در ماهیت ممکن است هر دو در نگاه شرقی‌ها یکسان در نظر گرفته شوند. در این بخش، مجال صحبت در این زمینه وجود ندارد؛ اما می‌توان با ذکر چند مثال، موضوع را روشن نمود. الف. بیشتر کشورهای اروپایی دارای نظامی سوسیالیستی هستند؛ اما نظام آمریکا، کاپیتالیستی (سرمایه‌داری) است. ب. در آمریکا نظام‌های سوسیالیستی را برای مردم (عوام)، معادل با نظام کمونیستی جلوه می‌دهند. ج. کشورهای اروپایی همواره قوانینی را در مقابل نفوذ فرهنگی آمریکا وضع می‌کنند. د. دسترسی عام مردم آمریکا، به محصولات فرهنگی اروپایی و عموماً غیرهالیوودی در آمریکا بسیار محدود است و این امر، خود نوعی از سانسور است. این محدودیت با روش توزیع انجام می‌شود، نه با حذف محصول. به عبارت دیگر، محصول وجود دارد؛ اما اکثر مردم از وجود آن بی‌خبر هستند. ه. میزان نمایش برهنگی در تلویزیون‌های آمریکای شمالی و اروپا، بسیار متفاوت است. در آمریکا رسماً و مطابق با قانونی، سانسور بر روی فیلم‌ها اعمال می‌شود و در ابتدای نمایش فیلم، این امر ذکر می‌شود که این فیلم تغییر یافته است.

4. "Why do we need religion in a globalized world?". Aleteia - Catholic Spirituality, Lifestyle, World News, and Culture. 11 April 2018.

5. Transculturalism